

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษทางน้ำที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม

1. การควบคุมมลพิษ

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษทางน้ำที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม ใน ส.ป.ป.ลาว

1.1 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำ

ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย หรือสิ่งที่ต้องการให้มีความชัดเจน เพื่อจะทำให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายที่กำหนด¹

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำเป็นการป้องกันปัญหามลพิษจากน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม มาตรา 23 ได้กล่าวถึง องค์การคุ้มครองและตรวจตราสิ่งแวดล้อม ในแต่ละขั้นตอนต้องมีระเบียบการและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม² ในการป้องกันและควบคุม ตามภาระหน้าที่ของตนโดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้อำนาจแก่รัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ในการออกข้อกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใดที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน

การที่เราจะจัดการให้แหล่งน้ำมีคุณภาพที่ดีได้ตามมาตรฐานนั้นย่อมจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำ เพื่อให้สามารถทราบได้ว่า แหล่งน้ำใดควรจะต้องมีมาตรฐานคุณภาพน้ำอย่างไรและมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำจะต้องมีความสัมพันธ์กับค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำซึ่งที่จะได้รับอนุญาตให้ปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติหรือลงสู่ระบบบำบัด

¹ อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550).

² มาตรา 23 กฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ปี ค.ศ. 1998

น้ำเสียรวมที่ทางรัฐจัดให้ เพื่อเป็นการควบคุมและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม

รัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการปล่อยน้ำทิ้งและน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม ว่าด้วยการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมออกสู่สิ่งแวดล้อม ที่มีการกล่าวถึงการกำหนดมาตรฐานความเข้มข้นของน้ำเสียที่ปล่อยออกจากโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยแยกประเภทและชนิดของโรงงานแตกต่างกันออกไป เช่น มาตรฐานสำหรับโรงงานทั่วไปและโรงงานเฉพาะ³ เมื่อมีการกำหนดว่าโรงงานแต่ละประเภทมีความสามารถในการปล่อยน้ำทิ้งที่แตกต่างกัน ถ้าหากโรงงานมีการปล่อยน้ำทิ้งไม่ได้มาตรฐาน จะต้องมีความผิด การกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นมาตรการป้องกันเพื่อมิให้น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสาเหตุของก่อความเสียหายต่อชีวิต สุขภาพอนามัยและทรัพย์สินของประชาชน

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม อาจจะไม่สามารถบังคับใช้ได้กับทุกพื้นที่ที่มีโรงงานตั้งอยู่ได้ เพราะความสามารถในการรองรับน้ำเสียที่ปล่อยออกจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ต่างๆย่อมมีความแตกต่างกันออกไปและอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องพิจารณาคือ การควบคุมการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่างๆด้วย

1.2 การกำหนดเขตที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

การกำหนดพื้นที่ในการอนุญาตตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เป็นอีกวิธีหนึ่งในการควบคุมการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยผังเมือง บัญญัติไว้ใน มาตรา 13 การแบ่งเขตพื้นที่ผังเมือง ซึ่งได้กล่าวถึง ผังเมืองของตัวเมือง ประกอบด้วยเขตต่างๆดังนี้ เขตที่พักอาศัย เขตที่ตั้งสำนักงาน เขตการค้าการบริการ เขตสวนสาธารณะ เขตอนุรักษ์มรดก เขตวัฒนธรรม-สังคม เขตท่องเที่ยว เขตเกษตรกรรม เขตอุตสาหกรรม เขตป้องกันชาติและเขตอื่นๆ⁴ และ มาตรา 3 บัญญัติไว้ว่า โรงงาน

³ คู่มือแผนผังเมือง ข้อกำหนดของรัฐมนตรี กระทรวงอุตสาหกรรมการค้า เกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม วันที่ 6 ตุลาคม ปี ค.ศ. 2005

⁴ กฎหมายว่าด้วยผังเมือง วันที่ 26 เมษายน ปี ค.ศ. 1999

ต้องตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ที่จะดำเนินกิจการตามขนาดและประเภทของโรงงานโดยไม่ทำอันตรายหรือก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญให้แก่บุคคลอื่นและทรัพย์สิน⁵

1.2.1 การควบคุมบริเวณที่ตั้งเพื่อการป้องกันปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม

การตั้งโรงงานจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรมการค้า หรือหน่วยงานที่ตรวจตราโรงงานเท่านั้น⁶ ตามดำรัสว่าด้วย การตั้งโรงงานและดำเนินกิจการโรงงาน มาตรา 4 ของดำรัสฉบับนี้ ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ออกกฎกระทรวงในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการโรงงาน เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ตั้งของโรงงาน การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมของใบอนุญาต สภาพแวดล้อมภายในโรงงาน ลักษณะอาคารโรงงานหรือลักษณะภายในโรงงาน

นอกจากนี้ใน มาตรา 10 ได้มีการกำหนดคุณลักษณะของโรงงานแบ่งระดับโรงงานตามระดับของโรงงาน กำลังแรงม้าของเครื่องจักร จำนวนผู้ใช้แรงงานและผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมดังนี้⁷

โรงงานระดับ 1 หมายถึง ประเภทโรงงานที่มีขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนผู้ใช้แรงงานมากกว่า 200 คน หรือกำลังแรงม้าของเครื่องจักรมากกว่า 200 แรงม้าหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก

โรงงานระดับ 2 หมายถึง ประเภทโรงงานที่มีขนาดกลาง ที่มีจำนวนผู้ใช้แรงงานแต่ 51-200 คน หรือกำลังแรงม้าของเครื่องจักรตั้งแต่ 51-200 แรงม้าหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับกลาง

โรงงานระดับ 3 หมายถึง ประเภทโรงงานที่มีขนาดเล็ก ที่มีจำนวนผู้ใช้แรงงานตั้งแต่ 10-50 คน หรือกำลังแรงม้าของเครื่องจักรตั้งแต่ 5-10 แรงม้า หรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ

⁵ ดำรัสของ กระทรวงอุตสาหกรรมการค้า ว่าด้วยขั้นตอนก่อนออกใบอนุญาต และหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาต วันที่ 21 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1992

⁶ “หน่วยตรวจตราโรงงาน” หมายถึง หน่วยงานที่ถูกแต่งตั้งจากดำรัสรัฐมนตรีเพื่อให้ปฏิบัติตามดำรัสฉบับนี้

⁷ คู่มือคณวกร ข้อกำหนดของรัฐมนตรี กระทรวงอุตสาหกรรมการค้า เกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม วันที่ 6 ตุลาคม ปี ค.ศ. 2005

ในการแบ่งระดับของโรงงานอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงประเภทกิจการโรงงานอุตสาหกรรม หรืออาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจำนวนผู้ใช้แรงงานและขนาดแรงม้าของเครื่องจักรหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การกำหนดเขตประกอบกิจการโรงงาน มีไว้เพื่อความสะดวกในการควบคุมเพราะว่าโอกาสที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมหรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลทั่วไปนั้นอาจจะมีน้อยไม่มากเท่ากับโรงงานที่ตั้งขึ้นในพื้นที่อื่นๆ

1.2.2 พื้นที่อนุญาตดำเนินกิจการโรงงาน

ตามมาตรา 3 ของข้อกำหนดกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ว่าด้วยขั้นตอนก่อนออกใบอนุญาตและหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตและมาตรา 5 คำสั่งของกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ปี ค.ศ.1992 ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า สามารถออกกฎกระทรวงในเรื่องต่างๆ การพิจารณาขั้นตอนก่อนออกใบอนุญาตและหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาต ที่ตั้งโรงงาน โดยกำหนดจำนวนและขนาดของโรงงานแต่ละประเภทหรือชนิดของโรงงานที่จะตั้งหรือขยายหรือไม่ อนุญาตให้ตั้งหรือขยายในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งตามกฎหมายผังเมืองหรือให้ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมตามประเภทที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ก็ตาม แต่ปัญหาสำคัญคือต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยผังเมือง ปี ค.ศ.1999⁸

โดยจะให้สิทธิแก่รัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ใช้ดุลยพินิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทำเลที่ตั้งของโรงงาน ต้องอยู่ในสถานที่อันเหมาะสมและมีบริเวณเพียงพอที่จะดำเนินกิจการตามขนาดและชนิดประเภทโรงงานโดยไม่ทำให้เกิดอันตรายหรือก่อความรำคาญให้แก่บุคคลอื่นและทรัพย์สิน แต่ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่าโรงงานนั้นตั้งอยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม เพราะน้ำเสียจากโรงงานจะทำให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับอันตรายก็จะไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงานได้

⁸ สำหรับเขตที่จะอนุญาตให้ตั้งโรงงานได้ เพื่อเป็นการรับประกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังนี้

มาตรา 15 เขตกลางเมือง เป็นพื้นที่พื้นที่ห้ามดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมทั้งระดับหนึ่งและระดับสอง

มาตรา 16 เขตชานเมือง เป็นพื้นที่ประกอบด้วยที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย สำนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมระดับสองและระดับสาม

มาตรา 17 เขตขยายตัวเมือง สถาบันทางการศึกษา สนามบินและกิจการโรงงานระดับหนึ่ง

1.3 มาตรการควบคุมกรณีที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กรณีการดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสาเหตุให้เกิดอันตรายแก่สิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการปล่อยน้ำเสียที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ตลอดจนสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของสาธารณชน รัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า มีอำนาจออกคำสั่งให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจตราโรงงานเพื่อให้โรงงานหยุดประกอบกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขโรงงานนั้นเสียใหม่ภายในกำหนดเวลา

หากเจ้าของผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงานได้มีการปรับปรุงและแก้ไขในส่วนต่างๆ และภายหลังจากได้มีการตรวจตราการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขรัฐมนตรีหรือหน่วยงานตรวจตราโรงงานจะอนุญาตให้โรงงานสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้

แต่ถ้าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง หรือไม่สามารแก้ไขโรงงานให้มีความปลอดภัยแก่สาธารณะได้ เจ้าหน้าที่ตรวจตราโรงงานอุตสาหกรรมต้องรายงานกรณีดังกล่าวต่อรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและอาจจะออกคำสั่งย้ายโรงงานทั้งหมดหรือบางส่วนไปยังสถานที่อื่นที่ไม่เป็นอันตรายต่อสาธารณะภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ได้กำหนดไว้

เมื่อผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงานได้รับคำสั่งย้าย ต้องดำเนินการขอใบอนุญาตดำเนินกิจการเหมือนกันกับผู้ขออนุญาตตั้งโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ แต่ค่าธรรมเนียมในการขอใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงานจะได้รับการยกเว้น หลังจากมีคำสั่งย้ายโรงงาน ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงานไม่ย้ายไปตามกำหนดเวลาที่รัฐมนตรี หรือหน่วยงานตรวจตราโรงงานกำหนดไว้ จะถูกถอนใบอนุญาตดำเนินกิจการได้ โดยมาตรา 38 บัญญัติว่า เมื่อเห็นผู้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงาน ละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานตรวจตราโรงงาน รัฐมนตรีหรือหน่วยงานตรวจตราโรงงานมีอำนาจออกคำสั่งยุติหรือถอนใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงาน⁹

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การสั่งย้าย ในกฎหมายบัญญัติไว้แต่เพียงว่า ให้ย้ายไปยังพื้นที่ที่เหมาะสมตามดุลยพินิจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่ไม่มีการระบุอย่างชัดเจนว่าจะเป็นพื้นที่ใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบทั้งเรื่องพื้นที่แห่งใหม่และค่าใช้จ่ายที่โรงงานจะไปสร้างใหม่ ข้าพเจ้าคิดว่า น่าจะเป็นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ เพราะว่าเหตุผลของการสั่งย้ายมาจากการ

⁹ คำสั่งของ กระทรวงอุตสาหกรรมการค้าว่าด้วยโรงงาน (ภาค3 การควบคุม และตรวจตราโรงงาน) วันที่ 21 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1992

กระทำความผิดของผู้ประกอบการ การส่งย้ายโรงงานมักเป็นกรณีที่โรงงานได้ก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสาธารณชนอันเป็นการมิชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้วและโรงงานจึงไม่ควรจะได้รับประโยชน์ใดๆจากการที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎหมาย ฉะนั้นจะถือว่าการออกคำสั่งปิดตามมาตรา 38 และย้ายโรงงานในลักษณะนี้จะถือว่าไม่มีความเป็นธรรมแก่โรงงานไม่ได้

1.4 หน้าที่ของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการ

นอกจากรัฐจะสามารถควบคุมและป้องกันปัญหามลพิษที่เกิดจากการระบายน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยปฏิบัติตามตามคำสั่งของรัฐมนตรีที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานยังต้องมีหน้าที่หลายประการเพื่อให้การประกอบกิจการนั้นให้ดำเนินไปด้วยความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เด็ดร้อนรำคาญหรือความเสียหายต่อสภาพแวดล้อม โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 36 ที่ว่า ผู้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงานมีหน้าที่ปฏิบัติตาม มาตรา 4 ข้อกำหนดของรัฐมนตรี ที่ได้กำหนดดังนี้

- (1) คุ้มครองโรงงานให้อยู่ในสภาพที่ดีและรับประกันความปลอดภัยในการดำเนินกิจการ
- (2) จัดให้มีทางออกฉุกเฉินสำหรับคนงาน
- (3) จัดให้มีสัญญาณแจ้งเหตุอันตราย
- (4) จัดให้มีอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับสภาพ ขนาดและลักษณะกิจการของโรงงานและมาตรการในการระวังภัยด้วยวิธีการอื่นๆ
- (5) ตั้งโรงงานให้อยู่ในสภาพที่ดีถูกต้องตามหลักวิชาการ
- (6) จัดให้มีระบบกำจัดสิ่งโสโครก ระบบระบายน้ำเสียและระบบระบายอากาศที่ดี
- (7) จัดให้มีระบบแสงสว่างที่เหมาะสม
- (8) จัดให้มีเครื่องมือรักษาพยาบาลที่เหมาะสม
- (9) จัดให้มีระบบน้ำสะอาด
- (10) จัดให้มีพื้นที่ทำงานให้พอเพียงกับจำนวนคนงาน
- (11) จัดให้มีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน
- (12) จัดให้มีการเก็บรักษาและใช้สารเคมีหรือวัตถุที่เป็นอันตรายแก่คนงานอย่างปลอดภัย

(13) การดำเนินกิจการโรงงานต้องไม่ทำให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลอื่นที่อยู่ใกล้และสิ่งแวดล้อม

(14) ต้องรายงานให้รัฐมนตรีหรือหน่วยงานตรวจตราโรงงานให้รู้ผลของการทำงานของโรงงานตามแบบที่ระบุไว้ในข้อกำหนดของกระทรวงอุตสาหกรรมการค้า¹⁰

ข้อความในมาตรา 36 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษที่อยู่ใน อนุมาตรา(1) (6)และ(13) สำหรับ อนุมาตรา 1 นั้น เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆเกี่ยวกับการรักษาสภาพภายในโรงงาน การรับประกันความปลอดภัยแก่คนงาน อนุมาตรา 6 เป็นการให้อำนาจแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายหรืออันตรายต่างๆที่อาจเกิดขึ้นทั้งในโรงงานและบริเวณใกล้เคียง ถึงแม้ว่าจะมิได้กล่าวถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษโดยตรง แต่เนื้อหาใจความของอนุมาตรา 6 นั้น มีข้อความที่เกี่ยวกับปัญหามลพิษที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงานโดยตรง ที่มีกำหนดมาตรฐานและวิธีในการปล่อยของเสียจากโรงงานและอนุมาตรา 13 มีข้อความที่มีลักษณะบังคับให้ผู้ดำเนินกิจการโรงงานต้องปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานต่างๆที่อาจจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงและสภาพแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ เป็นมาตรการห้ามทำให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ทรัพย์สินของบุคคลอื่นและสาธารณะ

ข้อความในมาตรา 36 โดยให้อำนาจแก่หน่วยงานราชการในการควบคุมตรวจตราการประกอบกิจการโรงงานอย่างกว้างขวาง เพราะให้อำนาจแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงในเรื่องใดก็ได้ที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและอันตรายหรือความเสียหายต่างๆจากการประกอบกิจการโรงงาน จากบทบัญญัติในมาตรา 36 คำสั่งของรัฐมนตรีว่าด้วยโรงงานอุตสาหกรรม ปี ค.ศ.1992 ปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีหน้าที่หลายประการ เช่น“ต้องรายงานให้รัฐมนตรีหรือหน่วยงานตรวจตราโรงงานรับรู้ผลของการทำงานของโรงงานตามแบบที่ระบุไว้ในข้อกำหนด” เป็นการเปิดทางให้หน่วยงานทางราชการเข้ามาควบคุม ตรวจตราการดำเนินกิจการโรงงานได้เต็มที่ เพราะรัฐมนตรีมีอำนาจในการออกประกาศใดๆที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะชนได้ตลอดเวลา

ผู้เขียนคิดว่า ปัญหาในเรื่องของการรักษาระบบระบายน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพนั้นคงเป็นเรื่องสำคัญมากเท่ากับปัญหาในเรื่องที่ว่าโรงงานจะมีการเปิดเครื่องบำบัดน้ำเสียนั้นหรือไม่ เพราะถึงแม้ว่าโรงงานอาจจะมีการรักษาระบบน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพได้ดีเพียงใดก็ตาม อาจ

¹⁰ มาตรา4 ข้อกำหนดของรัฐมนตรี กระทรวงอุตสาหกรรมการค้าเกี่ยวกับการปล่อยสิ่งเหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1994

ไม่เกิดประโยชน์เลยถ้าหากทางโรงงานไม่ยอมเปิดเครื่องบำบัดน้ำเสียนั้น การที่โรงงานไม่ยอมเปิดเครื่องบำบัดน้ำเสียนั้น มีผลทำให้ความสกปรกและปริมาณสารพิษในแม่น้ำลำคลองเพิ่มมากยิ่งขึ้น

1.5 การอนุญาตให้ทิ้งน้ำเสีย

ในการป้องกันมลพิษทางน้ำนั้น นอกจากกฎหมายจะกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบการต้องมีระบบบำบัดน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพและกฎหมายยังได้กำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งจากโรงงานที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นมาตรการที่บังคับให้โรงงานต้องปฏิบัติตามในลักษณะห้ามกระทำที่อาจจะก่อความเสียหายที่เกิดจากการดำเนินกิจการเท่านั้น ตามข้อกำหนดของรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า เกี่ยวกับการปล่อยน้ำทิ้งและน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 2006 ¹¹

ดังนั้นนอกจากจะกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการต้องรักษาระบบน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพแล้ว ต้องมีการกำหนดด้วยว่าให้สามารถปล่อยน้ำเสียได้โดยเปิดเครื่องบำบัดน้ำเสียตามเงื่อนไขที่ทางกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้กำหนดไว้

การอนุญาตให้โรงงานที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำสามารถปล่อยหรือทิ้งสิ่งใด ๆ ลงสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติได้ แต่ก่อนจะปล่อยน้ำเสยลงนั้นต้องทำการบำบัดน้ำเสียให้ได้ตามค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่ได้กำหนดไว้ตามมาตรา 6 ที่ได้มีการกำหนดมาตรฐานความเข้มข้นของโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น

- 1) โรงงานน้ำตาล ต้องมีค่า บี โอ ดี (B O D5) ไม่เกิน 60 มิลลิกรัมต่อลิตร
- 2) โรงงานทอผ้า ที่มีการฟอกและย้อม ต้องมีค่า บี โอ ดี (B O D5) ไม่เกิน 40 มิลลิกรัมต่อลิตร
- 3) โรงงานฝุ่นกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ
 - 3.1 โรงงานฝุ่นกระดาษต้องมีค่า บี โอ ดี (B O D5) ไม่เกิน 90 มิลลิกรัมต่อลิตร
 - 3.2 โรงงานกระดาษต้องมีค่า บี โอ ดี (B O D5) ไม่เกิน 40 มิลลิกรัมต่อลิตร
- 4) โรงงานฆ่าสัตว์ ต้องมีค่า บี โอ ดี (B O D5) ไม่เกิน 40 มิลลิกรัมต่อลิตร

¹¹ มาตรา 15 น้ำเสียที่ปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ หรือ ท่อน้ำสาธารณะ ต้องได้ผ่านการบำบัดให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดฉบับนี้

5) มาตรฐานสำหรับโรงงานทั่วไป ต้องมีค่า บี โอ ดี (B O D5) ไม่เกิน 30 มิลลิกรัม ต่อลิตร

จากข้อกำหนดของกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับนี้ การระบายน้ำทิ้งของโรงงานต้องเป็นไปตามมาตรฐานตามที่ได้กำหนดไว้ ข้อกำหนดฉบับนี้ให้อำนาจแก่กรมโรงงานอุตสาหกรรมสามารถอนุญาตให้โรงงานอุตสาหกรรมทำการปล่อยน้ำเสียที่มีค่ามาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 19 ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งก่อนข้อกำหนดฉบับนี้ประกาศใช้¹²ที่มีความจำเป็นต้องปล่อยน้ำเสียในปริมาณเกินกว่า 3 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ต้องยื่นคำร้องเพื่อขอใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสียและให้ติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเสร็จภายในกำหนด 1 ปี สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งใหม่¹³ ต้องเสนอขอใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสียพร้อมกันกับการเสนอขอใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงาน

การขออนุญาตดังกล่าวนั้นจะต้องผ่านการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพน้ำเสียตามมาตรฐานน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม ในกรณี que เห็นว่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งเกินกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ จะต้องได้ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ จนได้ตามมาตรฐาน จึงจะได้รับใบอนุญาตให้ปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำได้

โรงงานที่มีน้ำเสียต้องมีระบบกำจัดน้ำเสียที่เหมาะสม ต้องมีแผนผัง แบบแปลนรายละเอียดโดยมีวิศวกรรับรองพร้อมทั้งมีคำอธิบายวิธีการกำจัดน้ำเสียและต้องรับประกันไม่ให้เกิดอันตราย ก่อความเสียหาย หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญใดๆให้กับสาธารณะและสิ่งแวดล้อม ถ้าหากผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตาม หรือฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

ส่วนโรงงานที่มีความจำเป็นต้องปล่อยน้ำออกมามากกว่า 3 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ต้องทำการขอใบอนุญาตการปล่อยน้ำออกจากโรงงาน ทั้งนี้มาตรฐานการบำบัดน้ำเสียต้องอยู่ในเกณฑ์ที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม อาจจะมีแหล่งกำเนิดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมอีกจำนวนมากที่ยังมีการลักลอบปล่อยน้ำเสีย จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติว่าการจะควบคุมการปล่อยน้ำเสียที่ออกจากโรงงานเหล่านั้นจะมีการตรวจสอบอย่างไร

¹² โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งก่อนข้อกำหนดฉบับนี้ หมายถึง โรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจการก่อนการประกาศใช้ ข้อกำหนดฉบับนี้

¹³ สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งใหม่ หมายถึง โรงงานอุตสาหกรรมที่ได้ยื่นคำร้องขอใบอนุญาตดำเนินกิจการหลังจากมีการ ประกาศใช้ข้อกำหนดฉบับนี้

2 . การห้ามก่อให้เกิดมลพิษ

กฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมลพิษทางน้ำที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของ ส.ป.ป.ลาว มีอยู่หลายฉบับและมีลักษณะเป็นเพียงการกล่าวถึงการกระทำความผิดและต้องรับผิดทางแพ่งหรืออาญา แต่ในการกำหนดการกระทำความผิดได้นั้น ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายแพ่งและอาญาที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดบทลงโทษ ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายนั้นๆ

กฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการห้ามก่อให้เกิดมลพิษหรือการกระทำที่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ อนามัย ทรัพย์สินและทรัพยากรธรรมชาติ มีดังนี้

2.1 กฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา มีหน้าที่รักษาระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของ ส.ป.ป.ลาว รวมทั้งกรรมสิทธิ์ของรัฐและบุคคล ชีวิตสุขภาพของประชาชน ที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น

การลงโทษทางอาญา ได้แก่โทษปรับ โทษจำคุก ริบทรัพย์สิน ซึ่งกำหนดแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่อมลพิษเพื่อเป็นการปราบปรามและยับยั้งผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่อความเสียหายตามกระบวนการพิจารณาคดีโดยศาล บุคคลผู้ที่จะมีความรับผิดทางอาญาและจะถูกลงโทษทางอาญาได้นั้น ต้องเป็นบุคคลที่มีกระกระทำโดยเจตนา หรือด้วยความไม่ระมัดระวัง ที่เป็นอันตรายต่อสังคม ซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายอาญา¹⁴

ลักษณะของความผิดทางอาญาในคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของ ส.ป.ป.ลาว มีลักษณะคล้ายกันกับกฎหมายของไทย คือ เป็นการฝ่าฝืนมาตรการการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนหรือเป็นความผิดที่มีการฝ่าฝืนข้อห้าม หรือข้อกำหนดที่เป็นหลักเกณฑ์คำสั่งหรือเงื่อนไขในใบอนุญาต ซึ่งกำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการควบคุมมลพิษที่กฎหมายแม่บทกำหนด¹⁵ หรือในเมื่อมีการใช้มาตรการทางการปกครองของเจ้าพนักงานต่อผู้ก่อมลพิษแล้วไม่ได้รับการปฏิบัติตาม การใช้มาตรการทางอาญาจึงเป็นมาตรการกฎหมายที่ได้กล่าวถึงการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทุกประเทศนำมาใช้เพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย

¹⁴ กฎหมายอาญา ส.ป.ป.ลาว(ฉบับปรับปรุงใหม่) ปี ค.ศ. 2006

¹⁵ ณรงค์ ใจหาญ, “ความรับผิดและการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ,” วารสารนิติศาสตร์, น.758, (ธันวาคม 2544).

หรือเพื่อให้เกิดสภาพบังคับทางกฎหมาย ด้วยการกำหนดบทลงโทษทางอาญาได้แก่ โทษปรับ โทษจำคุกที่มีกำหนดเวลาและริบทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยับยั้งมิให้ ก่อให้เกิดมลพิษ¹⁶

กฎหมายอาญาของ ส.ป.ป.ลาว มิได้กำหนดการกระทำความผิดคดีที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่สามารถที่จะนำมาตราอื่นที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับความผิดทางสิ่งแวดล้อม มาปรับใช้ได้ เมื่อมีการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เราสามารถนำกฎหมายอาญา มาตราอื่นมาเป็นมาตรการในการลงโทษไว้ตามความหนักเบาของการกระทำความผิด¹⁷

ถ้าหากความเสียหายมีสาเหตุมาจากผู้ประกอบการเป็นต้นเหตุของความเสียหาย บุคคลที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องให้ดำเนินคดีอาญา¹⁸ หรือโรงงานอุตสาหกรรม ปล่อยมลพิษออกมาไม่ว่าจะเป็นน้ำเสีย อากาศเสีย เหตุรำคาญหรือส่งกลิ่นเหม็นรบกวนรวมทั้ง กากของเสียหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพของชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงหรือ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ส่งผลให้เกิดอันตรายชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัยของมนุษย์ ถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาที่มีความสัมพันธ์

¹⁶ ณรงค์ ใจหาญ, “การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาผู้ก่อมลพิษ,” บทบัญญัติ, เล่ม 59 ตอน2, (2546), น.25.

¹⁷ มาตรา 139 การทำร้ายป่าไม้ บุคคลใดหากตัดไม้ ถางป่าโดยผิดต่อระเบียบการ เกี่ยวกับคุ้มครองป่าไม้เผาหรือป่าไม้ด้วยวิธีการอื่นใด

จะถูกลงโทษ สาม เดือน ถึง หนึ่ง ปี และถูกปรับตามระเบียบการของป่าไม้

ในกรณีที่มีความเสียหายเป็นจำนวนมากจะถูกลงโทษ หนึ่ง ปี ถึง ห้า ปี และถูกปรับ ตามระเบียบการของป่าไม้

มาตรา 140 บุคคลใดหากทำร้ายผลปลูกของสาธารณะ หรือ ของบุคคล จะถูกปรับแต่ 500 กีบ ถึง 500.000 กีบ

ในกรณีที่มีความเสียหายเป็นจำนวนมากจะถูกลงโทษ สาม เดือน ปี ถึง สอง ปี และ ถูกแต่ 100.000 กีบ ถึง 2.000.000 กีบ

(กีบเป็นชื่อสกุลเงินของลาว อัตราแลกเปลี่ยน 100 บาท เงินไทย เท่ากับ 2800 กีบ ตามอัตราแลกเปลี่ยน ปี ค.ศ.2008)

¹⁸ รัฐธรรมนูญของ ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ 2003ได้บัญญัติไว้ มาตรา 41 (ใหม่) ประชาชน มีสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาได้ ในกรณีที่มีความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับสิทธิ ผลประโยชน์ส่วนรวม และ ผลประโยชน์ของตน

เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม จากเหตุที่เกิดขึ้นนี้ถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญา มาตรา 9 และ 10 ของกฎหมายอาญา ส.ป.ป.ลาว ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี ค.ศ. 2006 ทั้ง 2 มาตรานี้ ได้มีการกำหนดลักษณะของการกระทำความผิดและกำหนดโทษทางอาญา¹⁹

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายบางฉบับที่ได้กล่าวถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ให้มีการดำเนินคดีทางอาญาได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้รับความเสียหายโดยตรงก็ตาม

ผู้เขียนเห็นว่า การใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นการจัดการต่อสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้เกิดสภาพบังคับใช้กับผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดข้อกำหนดและกฎหมาย ให้เกิดการเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด

2.2 กฎหมายว่าด้วยการอนามัย การป้องกันเชื้อโรคและส่งเสริมสุขภาพ

กฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ในการกำหนดหลักเกณฑ์ ระเบียบการและมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินการทางด้านสุขอนามัยของพลเมือง เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีการห้ามทิ้งขยะ สารเคมีหรือปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน รวมถึงสถานที่ผลิตต่างๆลงสู่แหล่งน้ำโดยไม่ผ่านกระบวนการบำบัด²⁰ โดยคำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต สุขภาพของประชาชนที่มีสิทธิจากการใช้น้ำที่ไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน กำหนดมาตรการป้องกันมลพิษทางน้ำไว้ว่า ห้ามทิ้งซากสัตว์ สารเคมี ลงสู่แหล่งน้ำ ซึ่งจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหายต่อสุขภาพ ชีวิตและทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมนั้น ผู้กระทำละเมิดต้องมีความรับผิดชอบ

¹⁹ มาตรา 9 (บุคคลใดทำให้บุคคลอื่นเสียชีวิตด้วยความประมาท เลินเล่อ ลงโทษสองปีถึงห้าปี และปรับหนึ่งแสนกีบถึงห้าแสนกีบ)

กรณีการกระทำความผิดดังกล่าวทำให้มีคนที่เสียชีวิตเป็นจำนวนมากถูกลงโทษห้าปีถึงสิบปี และปรับห้าแสนกีบถึงหนึ่งล้านห้าแสนกีบ

มาตรา 10 (บุคคลใดทำให้บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บด้วยความประมาทเลินเล่อ ถูกปรับห้าหมื่นกีบถึงสามแสนกีบ)

กรณีการกระทำความผิดดังกล่าวทำให้บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บสาหัสเป็นจำนวนมากจะถูกลงโทษ หกเดือนถึงสามปี และปรับหนึ่งแสนกีบถึงห้าแสนกีบ. (ประมวลกฎหมายอาญา ส.ป.ป.ลาว ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี ค.ศ. 2006)

²⁰ กฎหมายว่าด้วยการอนามัย การป้องกันเชื้อโรคและส่งเสริมสุขภาพ ปี ค.ศ. 2001

ตามมาตรา 48 บุคคลหรือนิติบุคคล ที่ได้ละเมิดข้อห้ามในกฎหมายฉบับนี้ หรือระเบียบการ จะถูกปรับไหมหรือลงโทษทางอาญาตามกฎหมายกรณีหนักเบา²¹

2.3 กฎหมายว่าด้วยน้ำและทรัพยากรแหล่งน้ำ

กฎหมายว่าด้วยน้ำและทรัพยากรแหล่งน้ำ เป็นการกำหนดหลักการ ระเบียบการและมาตรการต่างๆที่จำเป็นเกี่ยวกับการคุ้มครอง ชุดค้น การใช้ การพัฒนาน้ำและทรัพยากรแหล่งน้ำที่อยู่ใน ส.ป.ป.ลาว เพื่อเป็นการปกป้องรักษา น้ำ แหล่งน้ำ รับประทานปริมาณและคุณภาพน้ำ เพื่อเตรียมให้พร้อมกับความต้องการทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ภาคอุตสาหกรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ รวมทั้งการรับประกันไม่ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม²²

การป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากมลพิษทางน้ำนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 42 ของกฎหมายว่าด้วยน้ำและทรัพยากรแหล่งน้ำ ปี ค.ศ.1996 ซึ่งกล่าวว่า บุคคล หรือนิติบุคคล ต้องเคารพระเบียบการในการป้องกันน้ำเสีย ห้ามทุกการกระทำที่อาจจะก่อความเสียหายให้แก่ น้ำหรือทรัพยากรแหล่งน้ำ สิ่งแวดล้อม สัตว์ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ห้ามทิ้งหรือปล่อยสิ่งของเหลือใช้ทุกประเภทลงในแหล่งน้ำที่อาจจะทำให้แหล่งน้ำเสียมากกว่ามาตรฐานน้ำที่กำหนด ก่อนจะปล่อยน้ำเสียหรือทิ้งสิ่งของเหลือใช้ ที่มากกว่ามาตรฐานลงแหล่งน้ำต้องได้ทำการบำบัดเสียก่อน เช่น น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงฆ่าสัตว์ โรงพยาบาลและจากสถานอื่นๆ โดยห้ามทุกการกระทำที่อาจก่อความเสียหายสู่แหล่งน้ำ สิ่งแวดล้อม สัตว์และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดน้ำเสียหรือน้ำเสียเกินค่ามาตรฐานน้ำที่ได้อนุญาต ถ้าหากมีการกระทำที่สร้างความเสียหาย มาตรา 47 กำหนดให้ บุคคล นิติบุคคล หรือองค์กรที่ละเมิดกฎหมายฉบับนี้ ต้องถูกปรับ ปรับ หรือ ลงโทษ ตามกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว ในกรณีที่มีการทดแทนทางแพ่ง หรือ มีการลงโทษ ทางอาญา สิ่งปลูกสร้างหรือกิจการจะถูกเพิกถอนหรือทำลายทิ้ง²³ ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานการปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำหรือพื้นที่อื่นๆทุกกิจการที่เกิดจากการดำเนินกิจการ ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงอุตสาหกรรมการค้า

²¹ กฎหมายว่าด้วยการอนามัย การป้องกันเชื้อโรคและส่งเสริมสุขภาพ ปี ค.ศ.2001

²² กฎหมายว่าด้วยน้ำและทรัพยากรแหล่งน้ำ ค.ศ. 1996

²³ มาตรา 47 กฎหมายว่าด้วยน้ำและทรัพยากรแหล่งน้ำ ค.ศ. 1996

การกำหนดมาตรานี้ เป็นการทำให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ผู้ที่พบเห็นการกระทำดังกล่าว มีสิทธิฟ้องร้องกับองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้ทราบโดยทันที เพื่อหาวิธีแก้ไข ตักเตือนหรืออาจจะถูกปรับหรือลงโทษ

2.4 กฎหมายว่าด้วยบ่อแร่

กฎหมายว่าด้วยบ่อแร่ มีหน้าที่ในการกำหนดระบบการคุ้มครอง การปกป้องรักษา การสำรวจ การขุดค้นและการปรุ่่งแต่ง(ผลิต)แร่ธาตุให้เป็นสินค้าภายในและส่งออก โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ มาเป็นสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก โดยผ่านกรรมวิธีในการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม²⁴

การนำน้ำไปใช้ในกิจการปรุ่่งแต่ง(ผลิต)แร่ธาตุนั้น เมื่อใช้แล้วต้องมีการบำบัดและการทิ้งน้ำเสีย โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 40 ของกฎหมายว่าด้วยบ่อแร่²⁵ เพราะว่าการทำกิจการเกี่ยวกับเหมืองแร่ นั้น เป็นกิจการหนึ่งที่มีส่วนร่วมทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน มาตรการในการลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการทำเหมืองแร่ มีความจำเป็นและสำคัญที่จะต้องนำมาใช้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายว่าด้วยบ่อแร่จึงได้บัญญัติเกี่ยวกับมาตรการต่อผู้ละเมิดมาตรา 57²⁶ ไว้ว่า หากผู้ดำเนินกิจการเหมืองแร่ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยบ่อแร่โดยไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการกำจัดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการปล่อยน้ำเสียที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน จะมีความผิดตามกฎหมาย

²⁴ ประมวลกฎหมายว่าด้วยบ่อแร่ ค.ศ. 1997

²⁵ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการบ่อแร่ มีสิทธิเช่าที่ดินโดยทำสัญญากับรัฐบาล ส.ป.ป.ลาว มีสิทธิทำสัญญาการใช้ไฟฟ้า น้ำเข้า ในการผลิต ต้องบำบัด และ ปล่อยน้ำเสีย ต้องรับประกันสุขภาพอนามัยของประชาชน และ สิ่งแวดล้อม

²⁶ บุคคล นิติบุคคล หรือ องค์กร ที่ละเมิดกฎหมายฉบับนี้ จะถูกอบรม ปรับ หรือ ลงโทษ ตามกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว

2.5 กฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม

กฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดหลักการ ระเบียบการและบรรดามาตรการต่างๆที่จำเป็นในการคุ้มครอง ตรวจสอบ ฟื้นฟูและปกป้องสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาสุขภาพอนามัยของประชาชน รวมความถึงการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นการรองรับในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม²⁷ และยังเป็นกฎหมายที่รองรับกับการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมและโครงการต่างๆที่เห็นว่าโครงการเหล่านี้อาจจะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการกำหนดวิธีการและมาตรการต่างๆ โดยกำหนดมาตรการ เพื่อบังคับให้องค์กรคุ้มครองและตรวจตราสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มีมาตรการป้องกันและควบคุม

มาตรา 23 กล่าวถึงองค์กรคุ้มครองและตรวจตราสิ่งแวดล้อมในแต่ละระดับ ต้องกำหนดระเบียบการ กำหนดมาตรฐาน คุณภาพสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการป้องกันและการควบคุมมลพิษ ตามขอบเขตความรับผิดชอบของตน โดยประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง บุคคลหรือนิติบุคคล ที่ดำเนินกิจการต่างๆต้องรับประกันในการควบคุมมลพิษ ทางน้ำ ดิน อากาศ สารเคมี ที่เป็นอันตราย ห้ามทิ้งน้ำเสียที่ค่ามาตรฐานมากกว่ามาตรฐานน้ำที่กำหนดไว้ลงในท่อน้ำ แหล่งน้ำตามธรรมชาติ หรือสถานที่อื่นๆ พร้อมกันนั้นยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ดำเนินกิจการ หรือโครงการต่างๆสามารถนำเอาเครื่องจักรและเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อป้องกันผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

กฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมยังได้เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถฟ้องร้องต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ โดยมาตรา 25 กล่าวถึง ปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงานที่ปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หากมีความเสียหายเกิดขึ้นบุคคลและองค์กรต้องมีความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้สิทธิแก่พลเมืองทุกคน หรือองค์กรที่พบการกระทำเช่นนี้มีสิทธิเสนอหรือฟ้องร้องการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพของคน สัตว์ เพื่อหาวิธีแก้ไข

ผู้ดำเนินกิจการโรงงานหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้มีการละเมิดกฎหมายและระเบียบข้อกำหนดเกี่ยวกับการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมจะถูกบังคับด้วยมาตรการทางกฎหมาย ที่กำหนดโทษปรับทางแพ่งและทางอาญา เช่น มาตรา 47 มาตรการทางแพ่ง บุคคลหรือ หน่วยงานอื่นๆที่ได้มีการละเมิดกฎหมายและระเบียบ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสร้างความ

²⁷ กฎหมาย ว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1998

เสียหายแก่ทรัพย์สินของรัฐ หรือของบุคคลต้องรับผิดชอบ ค่าเสียหายที่ตนได้สร้างขึ้น มาตรา 48 มาตราการทางอาญา บุคคลหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้มีการละเมิดกฎหมายและระเบียบ ข้อกำหนด เกี่ยวกับการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการกระทำผิดทางอาญา เช่น การปลอมแปลง ใบอนุญาตทางด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือกระทำการ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจนเป็นเหตุให้มีความเสียหายถึงแก่ชีวิต สุขภาพ ได้รับบาดเจ็บจะถูกลงโทษ ทางอาญา²⁸

ผู้เขียนเห็นว่า ในการใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุม และแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อมจะต้องประกอบด้วยกฎหมายหลายฉบับซึ่งจะต้องเชื่อมโยงกัน เพื่อการบังคับใช้ให้มี ประสิทธิภาพ เช่น เมื่อมีการใช้มาตรการทางการปกครองในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ สิ่งแวดล้อมหรือเพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม จำเป็นจะต้องมีการกำหนดมาตรการหลายอย่างมา ประกอบกัน เพื่อให้เกิดสภาพบังคับกับผู้ปฏิบัติ ถ้าหากการนำเอามาตรการทางแพ่งมาบังคับใช้ เพื่อให้ผู้ก่อมลพิษมีความรับผิดชอบ ชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่สามารถบังคับใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญามาบังคับใช้ควบคู่กันไปด้วย

3. การจัดการมลพิษ

3.1 การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

เป็นการศึกษาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะมีการอนุญาตให้ดำเนินกิจการ เกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมมิให้เกิดขึ้น มาตรา 8 กฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1999 ซึ่งกล่าวถึง การประเมินผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นขั้นตอนของกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดขึ้น จากโครงการการพัฒนาและกิจการต่างๆ ด้วยการกำหนดวิธีการ มาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขและลด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม²⁹ กำหนดให้องค์การวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ใน การออกข้อกำหนด ระเบียบการและวิธีการประเมินผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อม

²⁸ มาตรา 47 – 48 ของกฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1999

²⁹ กฎหมายว่าด้วยการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ปี ค.ศ. 1999

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาและกิจการต่างๆที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนต้องออกระเบียบการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นไปตามระเบียบการที่องค์การวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมกำหนดไว้

โครงการพัฒนาและกิจการต่างๆที่พบว่าผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ก่อนที่จะเริ่มต้นโครงการต้องเสนอรายงาน การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องตามระเบียบการต่างๆที่ได้กล่าวมาข้างต้นของมาตรานี้ เพื่อเสนอให้องค์การคุ้มครองและตรวจตราสิ่งแวดล้อมเพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตทางด้านสิ่งแวดล้อม

โครงการพัฒนาและกิจการต่างๆที่ได้มีการดำเนินการก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ ที่เห็นว่าจะมีความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ต้องได้เสนอมาตรการ วิธีการและการดำเนินการแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อองค์การคุ้มครองและตรวจตราสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตทางด้านสิ่งแวดล้อม

โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจในการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ถ้าโครงการหรือกิจการประเภทใดหรือที่จะตั้งขึ้นในพื้นที่ใดนั้น ต้องมีการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถใช้กับโครงการหรือกิจการประเภทเดียวกันได้ โดยปฏิบัติตามข้อกำหนดว่าด้วยการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม โดยปฏิบัติตามประกาศว่าด้วย การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ใน ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ. 2007³⁰

1. กระทรวงอุตสาหกรรม-การค้าและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ต้องกำหนดให้นำเอาการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการเข้ามาในการพิจารณาและเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจอนุญาตหรือรองรับการสนับสนุนทางการเงินหรือในการรับรองโครงการอุตสาหกรรมใดก็ตามที่ตั้งอยู่ใน ส.ป.ป.ลาว

2. กรมโรงงานอุตสาหกรรม มีหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องต่างๆ เช่น มาตรฐานคำแนะนำ สำหรับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อหาหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ ในการดำเนินการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของบรรดาโครงการอุตสาหกรรมที่เรียกว่า องค์กรรับผิดชอบพัฒนาโครงการ มาตรฐานและคำแนะนำเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กันกับข้อกำหนดฉบับนี้

³⁰ มาตรา 4 ประกาศว่าด้วย การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ใน ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ. 2007

และระเบียบการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่องค์การวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กำหนดไว้

ในกรณีที่โครงการหรือกิจการนั้นต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการ ก่อนที่จะมีการ ก่อสร้างหรือดำเนินการตามกฎหมาย จะต้องเสนอรายงาน การวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม ต่อองค์การที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนคิดว่า การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนี้ เป็นมาตรการเชิงป้องกัน อันเป็น วิธีการหนึ่งที่เป็นการป้องกันไว้ก่อนเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ที่รัฐควร ตระหนักและจัดให้เป็นมาตรการการควบคุมกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ ที่เป็นทั้งผู้สร้างและผู้ทำลาย ระบบสิ่งแวดล้อมเสียตั้งแต่ต้น ดีกว่าการปล่อยปละละเลยให้ผลของกิจกรรมของมนุษย์เกิดผล กระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่นๆแล้วจึงแก้ไขเยียวยาในภายหลัง

3.2 การจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย

การควบคุมและป้องกันปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นอำนาจ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ที่สามารถออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการปล่อยน้ำ เสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยกำหนดค่ามาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยน้ำเสียที่มี ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะเกิดจากการประกอบกิจการจากโรงงานอุตสาหกรรมใดที่มีน้ำ เสียต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมภายในโรงงานของตน³¹

3.2.1 การจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียในโรงงานอุตสาหกรรม

“ระบบบำบัดน้ำเสียของโรงงาน”หมายถึง ระบบบำบัดน้ำเสียที่โรงงานได้สร้างขึ้นใน พื้นที่ของตน เพื่อบำบัดน้ำเสียของโรงงานก่อนที่จะปล่อยออก ในมาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า โรงงานใดที่มีน้ำเสียต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียอย่างเหมาะสม โรงงานดังกล่าวต้องมีแผนผังและ แบบแปลนพร้อมทั้งคำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการบำบัดน้ำเสีย ไม่ให้เกิดอันตราย ก่อความเสียหาย หรือก่อความเดือดร้อนให้กับสาธารณะและสิ่งแวดล้อม³² ข้อกำหนดของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า ฉบับนี้ได้กล่าวถึงการจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียภายในโรงงาน เป็น

³¹ ระบบบำบัดน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม หมายถึง ระบบบำบัดน้ำเสียที่โรงงาน อุตสาหกรรมได้สร้างขึ้นในโรงงาน

³² ข้อกำหนดของรัฐมนตรี กระทรวงอุตสาหกรรม-การค้าเกี่ยวกับการปล่อยสิ่งเหลือใช้ จากโรงงานอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1994

ภาระของผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงาน ต้องรับผิดชอบในการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ก่อนที่จะได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินกิจการได้ ถือว่าผู้ดำเนินกิจการโรงงานต้องได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวก่อนได้รับอนุญาตตั้งโรงงาน และน้ำเสียก่อนจะปล่อยออกข้างนอกต้องได้ผ่านกระบวนการบำบัดโดยถูกวิธีและผ่านมาตรฐานที่ได้รับอนุญาตก่อนจะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

การกำหนดให้โรงงานที่มีน้ำเสียต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียภายในโรงงานของตนเองนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและควบคุมปัญหามลพิษในแม่น้ำลำคลอง ถ้าโรงงานใดไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือฝ่าฝืนมาตรการดังกล่าวก็มีมาตรการต่างๆ เพื่อจัดการกับโรงงาน นับตั้งแต่การตัดเตือน สั่งปิดโรงงานชั่วคราว สั่งพักใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต หรืออาจมีการฟ้องคดีต่อศาลให้ลงโทษโรงงานที่ฝ่าฝืนตาม มาตรา 33 ของข้อกำหนดเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ พืช หรือทรัพย์สินของประชาชน ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น³³ บทบัญญัติในมาตรา 6 เป็นมาตรการบังคับให้ผู้ประกอบกิจการต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการติดตั้ง เครื่องใช้ อุปกรณ์ ที่มีมูลค่าสูงในการนำเข้ามาจากต่างประเทศ เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การกำหนดอย่างนี้จะสามารถช่วยรักษาสภาพแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง แต่อาจจะมีโรงงานอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีความต้องการที่จะนำเอาเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาปรับปรุงคุณภาพน้ำทิ้งของตนให้ได้มาตรฐานเพราะเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิต

ผู้เขียนคิดว่า เพื่อเป็นการสนับสนุนและจูงใจให้ผู้ดำเนินกิจการโรงงานมองเห็นถึงความสำคัญของความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการลักลอบปล่อยน้ำเสียไม่ได้ตามมาตรฐานจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น รัฐบาล ของ ส.ป.ป.ลาว ควรสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม³⁴ ขึ้นในเขตพื้นที่กำหนดเป็นเขตอุตสาหกรรมที่มีความจำเป็น เพราะว่าการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมของโรงงานอุตสาหกรรมนั้น น่าจะมีประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาได้หลายประการ เช่น จะมีความคุ้มค่าทางด้านเศรษฐกิจ มากกว่าโรงงานแต่ละโรงงานสร้างระบบบำบัดน้ำเสียภายในโรงงานของตนเอง

³³ ข้อกำหนดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้าเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงาน อุตสาหกรรม ปี ค.ศ.2005

³⁴ ระบบบำบัดน้ำเสียรวม หมายถึง ระบบบำบัดน้ำเสียที่สร้างขึ้นเพื่อรับใช้ และให้บริการบำบัดน้ำเสีย จากตัวเมืองหรือโรงงานอุตสาหกรรมนำไปบำบัดรวมในที่เดียว

ผลดีของการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมนั้น มีความสามารถบำบัดน้ำเสียได้มากกว่าโรงงานเล็กๆ และน่าจะเป็นการลงทุนที่ต่ำกว่าการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียขนาดเล็กภายในโรงงาน นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจใช้อำนาจในทางมิชอบ กล่าวหาว่าระบบบำบัดน้ำทิ้งของโรงงานไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ทางการได้กำหนดไว้ เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัว

การกำหนดในข้อกำหนดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า เกี่ยวกับการปล่อยสิ่งเหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรม ในมาตรา 2 ได้กำหนดให้มีการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมในเขตพื้นที่ที่เป็นเขตโรงงานอุตสาหกรรม อาจจะมีปัญหาในเรื่องของการควบคุมมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต แต่ในปัจจุบัน ส.ป.ป.ลาว ยังไม่ได้สร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม

ระบบบำบัดน้ำเสียรวมยังมีปัญหาหลายอย่าง เช่น งบประมาณการก่อสร้าง เรื่องของความคุ้มค่าในการลงทุน หน่วยงานของรัฐหน่วยงานใดหรือเอกชนจะเป็นผู้ลงทุน แม้ว่าในปัจจุบันยังไม่มี ความจำเป็น เนื่องจากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมใน ส.ป.ป.ลาว ยังมีน้อย ดังนั้นสภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติยังสามารถบำบัดได้ด้วยตนเอง จึงไม่เกิดปัญหาต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมมากนัก แต่ในอนาคตควรต้องคำนึงถึงปัญหานี้อย่างยิ่ง

3.2.2 การเก็บค่าธรรมเนียมในการขออนุญาตการปล่อยน้ำเสีย

โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นก่อนข้อกำหนดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า เกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม ปี ค.ศ.2005 ที่ได้ดำเนินกิจการมาแล้วมีความจำเป็นที่จะต้องปล่อยน้ำเสียมากกว่า 3 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ต้องขออนุญาตการปล่อยน้ำเสียและการดำเนินการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี

สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้ตั้งขึ้นใหม่หลังจากที่ได้มีการประกาศข้อกำหนดฉบับนี้ ต้องเสนอขอใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสีย พร้อมกับการเสนอขอใบอนุญาตดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรม³⁵ โดยใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมมีกำหนดระยะเวลา 3 ปี

ในการขออนุญาตตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ได้รับอนุญาตต้องทำการจ่ายค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย ตามอัตราค่าธรรมเนียมที่ได้กำหนดไว้ในใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม ดังนี้

การเก็บค่าธรรมเนียมในการออกใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

³⁵ มาตรา 19 ข้อกำหนดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า เกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงาน อุตสาหกรรม ปี ค.ศ.2005

ระดับ	ปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยออก ลูกบาศก์เมตร ต่อวัน	อัตราค่าบริการ จำนวนก๊ีบ ต่อ 3 ปี
1	3	50.000 ก๊ีบ
2	4-5	75.000
3	6-15	150.000
4	16-30	300.000
5	31-50	450.000
6	51-70	600.000
7	71-90	800.000
8	91-110	1.200.000
9	111-200	1.500.000
10	201-400	3.000.000
11	401-600	6.000.000
12	601-900	8.500.000 ก๊ีบ
13	901-1000	9.500.000
14	มากกว่า 1000	10.000.000 ก๊ีบ

การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ดำเนินกิจการโรงงานนั้น ถือว่าเป็นการนำเอาหลักในเรื่อง “ผู้ก่อมลพิษ เป็นผู้จ่าย” ในการบริหารงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องค่าธรรมเนียมที่เก็บได้จากการออกใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสียให้มอบเข้างบประมาณของรัฐ 50 % และ 50 % เข้ากองทุนสิ่งแวดล้อมของกระทรวงอุตสาหกรรม³⁶

ใบอนุญาตการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมอาจจะถูกเพิกถอน หากมีการกระทำละเมิดต่อระเบียบการและข้อกำหนด ถ้าเจ้าหน้าที่ตรวจตราสิ่งแวดล้อมโรงงานพบเห็นการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขอนามัยของ

³⁶ มาตรา 23 ข้อกำหนดของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม-การค้า เกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงาน อุตสาหกรรม ปี ค.ศ.2005

ประชาชนหรือการใช้ประโยชน์จากน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ตรวจตรา
สิ่งแวดล้อมโรงงานต้อง

1. เพิกถอนใบอนุญาตปล่อยน้ำเสีย ออกจากโรงงานอุตสาหกรรม
2. ให้ผู้ดำเนินการโรงงานทำการบำบัดน้ำเสีย ให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดออก

อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม หรือหัวหน้าแผนกอุตสาหกรรม มีสิทธิออกคำสั่งให้
หยุดกิจการชั่วคราว จนกว่าโรงงานดังกล่าวจะปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐาน
ถ้าปรับปรุงระบบน้ำเสียเสร็จแล้ว ต้องเสนอต่อเจ้าหน้าที่ตรวจตราสิ่งแวดล้อมโรงงานเพื่อพิจารณา
อีกครั้งต้องยื่นคำร้องขออนุญาตปล่อยอีกครั้งและจ่ายค่าธรรมเนียมต่างๆ

4. การเยียวยาความเสียหายจากมลพิษทางน้ำอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม

4.1 องค์ประกอบความรับผิดเรื่องละเมิด

เมื่อมีการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและเกิดความเสียหายต่อบุคคลหนึ่ง
บุคคลใด กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งของ
ผู้ที่เกิดความเสียหายและผู้ได้รับความเสียหาย คือ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง³⁷
ผู้เสียหายในทางแพ่งนั้นต้องได้รับความเสียหายที่เกิดจากการถูกทำละเมิด ซึ่งทำให้ได้รับอันตราย
ต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมาย เมื่อมีบุคคลอื่น
กระทำต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน แล้วเกิดความเสียหายขึ้น จึงเป็น
ภาระหน้าที่ของผู้ถูกเสียหายทางแพ่งมีสิทธิในการฟ้องคดีแพ่งเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความ
เสียหายที่เกิดขึ้น³⁸ หลักความรับผิดชอบของบุคคลในทางละเมิดจะมุ่งในการที่คุ้มครอง ความ
ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลเป็นสำคัญ ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดตามกฎหมาย
ของ ส.ป.ป.ลาว จึงไม่ได้พิจารณาที่ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หากแต่พิจารณาถึงความ
เสียหายเป็นปัญหาสำคัญ

³⁷ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของ ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ. 1990 มีความหมายใน
ภาษาไทยเรียกว่า(วิธีพิจารณาความแพ่ง)

³⁸ มาตรา 41 พลเมืองลาวมีสิทธิ ร้องทุกข์และเสนอแนะต่อองค์กรหรือ หน่วยงาน ที่
เกี่ยวข้อง ในปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์รวมและผลประโยชน์ของ รัฐธรรมนูญ แห่ง
ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ.2003

4.1.1 การกระทำละเมิดกฎหมายของบุคคล

การที่จะถือว่าบุคคลมีความผิดได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นมีสติสัมปชัญญะ สมบูรณ์และบรรลุนิติภาวะในเวลาที่กระทำละเมิดและการทำละเมิดนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมหรือการตัดสินใจของบุคคลนั้น การกระทำบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีความผิดได้นั้นต้องเป็นการกระทำที่ได้มีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับความผิดไว้ เช่น บัญญัติไว้ในมาตรา 1 พื้นฐานของความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำของตนเอง บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น ด้วยการกระทำของตน บุคคลผู้นั้นต้องรับผิดชอบทดแทนค่าเสียหาย เว้นแต่ความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและการป้องกันตนเอง³⁹

การกระทำละเมิดได้สร้างความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขอนามัย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือของรัฐ ในมาตรา 3 ซึ่งประเพณีของความเสียหายไว้ว่า “ความเสียหายอาจจะเกิดขึ้นแก่ชีวิต สุขภาพทรัพย์สินหรือจิตใจของบุคคลอื่น”⁴⁰ ผู้กระทำหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย สุขอนามัย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือของรัฐ บุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายตาม มาตรา 1 ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น

กล่าวคือ ความรับผิดในแนวความคิดนี้จะไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายในด้านจิตใจของผู้กระทำ อันได้แก่ การจงใจกระทำหรือการประมาทเลินเล่อแต่ประการใด แต่จะถือว่าเมื่อมีความเสียหายแล้วต้องมีผู้ชดใช้ความเสียหายนั้น

4.1.2 การกระทำนั้นต้องก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น

การก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในมาตรา 3 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ว่าด้วยประเภทของความเสียหาย “ความเสียหายอาจจะเกิดขึ้นแก่ชีวิต สุขภาพทรัพย์สินหรือจิตใจของบุคคลอื่น ”

ดังนั้น ในกรณีที่มีการกระทำละเมิดของโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำเสียเป็นเหตุให้มีความเสียหาย ผู้ดำเนินกิจการโรงงานจะต้องรับผิดชอบ ไม่เฉพาะความเสียหายที่ก่อขึ้นโดยตนเอง แต่ยังต้องได้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนหรือเกิดจากสิ่งของที่ตนมีอยู่

³⁹ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ประกาศใช้ วันที่ 24 ธันวาคม ปี ค.ศ.1990

⁴⁰ มาตรา 3 กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ประกาศใช้ วันที่ 24 ธันวาคม ปี

ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ของ ส.ป.ป.ลาว ยังไม่ได้แยกข้อแตกต่างระหว่างสิ่งของที่มีลักษณะอันตรายกับสิ่งของธรรมดาแต่อย่างใด และก็ไม่ได้แยกระหว่างสิ่งของที่เคลื่อนที่ไปได้กับสิ่งของที่ไม่ได้เคลื่อนที่ ในขณะที่เกิดความเสียหายทำให้เป็นปัญหาในการปรับใช้กฎหมายมาตรานี้ เช่น การปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต สุขภาพ ทรัพย์สินของบุคคลอื่น ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนา หรือด้วยความไม่ระมัดระวังก็ตามผู้ดำเนินกิจการก็ต้องรับผิดชอบใช้แทนความเสียหายที่เกิดขึ้น

ดังนั้นในการพิจารณาคดีแพ่ง ศาลจึงจำเป็นต้องได้นำเอาบทบัญญัติในกฎหมายมาพิจารณาคืบไปด้วย เพื่อให้ได้รู้เหตุแห่งกระทำละเมิด กฎหมายที่มีการกล่าวถึงลักษณะของกระทำผิดในกรณีต่างๆและนำมาพิจารณาเกี่ยวกับคดีที่เกิดขึ้น ตามมาตรา 9 ที่บัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา” หมายถึง กระทำโดยเจตนาหรือการเมินเฉย ซึ่งผู้กระทำผิดรู้ดีว่าการกระทำหรือการเมินเฉยของตนนั้นเป็นอันตรายต่อสังคมและสามารถคาดคะเนได้ถึงผลของการกระทำหรือการเมินเฉยที่จงใจหรือปล่อยให้เกิดขึ้น และมาตรา 10 “การกระทำผิดด้วยความไม่ระมัดระวัง” เป็นการกระทำหรือการเมินเฉยของตนนั้น อาจจะมีผลสะท้อนที่เป็นอันตราย ซึ่งผู้กระทำผิดสามารถคาดคะเนได้ว่า การกระทำหรือการเมินเฉยของตนนั้น เป็นอันตรายต่อสังคมและเชื่อว่าความเสียหายนั้นไม่เกิดขึ้นหรือไม่คาดคะเนได้ว่าผลสะท้อนดังกล่าวจะเกิดขึ้น⁴¹

ความรับผิดทางละเมิดนั้น มาตรา 1 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ของ ส.ป.ป.ลาว มุ่งประสงค์ที่จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต สุขภาพ ทรัพย์สิน หรือจิตใจของบุคคลอื่น หากทำให้คืนสู่สภาพเดิมไม่ได้ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด

4.1.3 การกระทำจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

การที่จะถือว่าเป็นการกระทำผิดในคดีละเมิดได้นั้น ความเสียหายต้องเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นจากการกระทำของตน เหตุและผลระหว่างการกระทำละเมิดกฎหมายกับความเสียหาย หมายถึง ความรับผิดชอบที่เนื่องมาจากการก่อให้เกิดความเสียหาย เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อหากมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการละเมิดกฎหมายและความเสียหายที่เกิดขึ้น⁴²

⁴¹ กฎหมายอาญา(ฉบับปรับปรุง) ประกาศใช้วันที่9 พฤศจิกายน ปี ค.ศ.2005 หมวดที่ III ว่าด้วยการกระทำผิดและผู้กระทำความผิด

⁴² ดาวอน หว่างวิจิต, กฎหมายแพ่ง, (คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัย แห่งชาติลาว, ปี ค.ศ. 2003), น. 66.

ความเสียหายที่เนื่องมาจากการกระทำของบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้น ต้องมีลักษณะแน่นอน หมายถึงความว่าได้เกิดขึ้นแล้ว หรือแน่นอนจะเกิดขึ้นในอนาคต จะไม่ถือว่าเป็นความเสียหายที่แน่นอน ถ้าหากเป็นความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น หรือไม่เกิดขึ้นในอนาคต นอกนี้ความเสียหายที่ก่อกำเนิดต้องเป็นความเสียหายโดยตรง หมายความว่าผลสะท้อนโดยตรงของการกระทำ ความผิด ความเสียหายที่ได้ก่อกำเนิดนั้น ยังต้องเป็นการละเมิดผลประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลอื่นอีก⁴³

ความเสียหายที่แน่นอนคือ ความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตแท้จริง และความเสียหายในอนาคตนั้น เช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งได้ปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำของชาวบ้านที่อาศัยแหล่งน้ำนั้นในการอุปโภคและบริโภคเป็นประจำ เป็นเหตุให้ชาวบ้านได้รับเชื้อโรคเข้าไปในร่างกาย เมื่อพิสูจน์แล้วอาการของชาวบ้านต้องได้รับการรักษาในอนาคต อันเป็นความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้และสามารถฟ้องร้องฐานละเมิดได้ จากเนื้อหาในมาตรา 2 นี้ จะเห็นว่าต้องได้มีการพิสูจน์ให้เห็นถึงความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น แน่แน่นอนหรือไม่ ถ้าความเสียหายนั้นแน่นอนย่อมต้องมีความรับผิดชอบทางละเมิดได้

4.2 การกำหนดค่าเสียหาย

กระบวนการดำเนินคดี ถ้าเกิดมีข้อพิพาทจากการกระทำละเมิดที่มีความเสียหายทางแพ่ง คดีจะเข้าสู่ระบบการพิจารณาโดยศาล เป็นไปตามกระบวนการตั้งแต่การยื่นคำฟ้อง คำให้การ การสืบพยาน จนกระทั่งมีคำพิพากษา ซึ่งจะมีผลผูกพันกับคู่ความทุกฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 3 ในเรื่องของสิทธิในการฟ้องร้องและการร้องขอต่อศาล บุคคล นิติบุคคล หรือวิสาหกิจใดหนึ่ง มีสิทธิฟ้องร้องต่อศาล ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนที่ถูกละเมิดหรือถูกโต้แย้งจากบุคคลอื่น⁴⁴ แล้วแต่ว่าจะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายในเรื่องใดและแล้วแต่กรณีข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

กฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว เป็นระบบ Civil Law เป็นระบบการไต่สวน ฉะนั้นกระบวนการดำเนินคดี ถ้ามีข้อพิพาทเกิดขึ้นจากการกระทำละเมิด ก่อนคดีจะเข้าสู่ระบบการ

⁴³ มาตรา 2 กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ประกาศใช้ วันที่ 24 ธันวาคม ปี ค.ศ.1990

⁴⁴ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ประกาศใช้วันที่ วันที่ 17 พฤษภาคม ปี ค.ศ 2004

พิจารณาโดยศาล ต้องผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยนอกศาลและในศาล ซึ่งเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทอีกวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในกระบวนการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ของ ส.ป.ป.ลาว โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 79 ของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ได้บัญญัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยคู่กรณีพิพาทไว้ว่า “ ข้อขัดแย้งเล็กน้อย ไม่มีมูลค่าสูง เช่น คดีเกี่ยวกับครอบครัว กรรมสิทธิ์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง การขอทางผ่านและอื่นๆ ต้องให้หน่วยไกล่เกลี่ยระดับบ้าน ทำการไกล่เกลี่ยเสียก่อน ถ้าหากไม่สามารถตกลงกันได้ ก็ให้สำนักงานยุติธรรมเมือง(อำเภอ) ทำการศึกษาอบรม ประนีประนอมและไกล่เกลี่ยคู่กรณีอีกครั้ง ถ้าหากไม่สามารถไกล่เกลี่ย จึงให้ศาลพิจารณาตามกฎหมาย ถ้าหากมีคำฟ้องร้อง เมื่อคำฟ้องร้องได้เสนอต่อศาลแล้ว คณะผู้พิพากษาจะทำการไกล่เกลี่ยคู่ความอีกครั้งก็ได้

สำหรับข้อขัดแย้งที่มีมูลค่าสูงนั้น คู่ความมีสิทธิเสนอทำการไกล่เกลี่ยตามที่ได้กำหนดไว้ข้างต้นนี้ หรือฟ้องร้องต่อศาลโดยตรงก็ได้ การไกล่เกลี่ยนั้นจะสามารถดำเนินได้ก็ต่อเมื่อไม่ขัดกับความสงบและเป็นระเบียบของสังคม ”⁴⁵

ในกรณีที่มีความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำเสีย ที่ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นและทรัพย์สินของรัฐนั้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายดังกล่าว มีสิทธิฟ้องร้องให้ศาลพิจารณาเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ตนได้ โดยเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลในการพิจารณา⁴⁶

4.2.1 กรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายและสุขภาพ

ความเสียหายแก่สุขภาพ เป็นเรื่องและผู้เสียหายเสียสุขภาพ เจ็บป่วยหรือได้รับความเดือดร้อน ซึ่งลักษณะของการเสียหายเหล่านี้ ในบางครั้งอาจจะใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะแสดงความรู้สึกเจ็บป่วยหรืออาการของโรคนั้นๆออกมา

ผู้ที่ก่อความเสียหายแก่ร่างกายหรือสุขภาพนั้นต้องรับผิดชอบจ่ายค่าทดแทนความเสียหายที่ตนก่อขึ้นตามลักษณะของความเสียหาย รวมรวมถึงต้องรับผิดชอบค่าเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจากแหล่งกำเนิดมลพิษ การสะสมสารพิษในร่างกายหรือเป็นระยะพักตัวของเชื้อโรค จากการปล่อยน้ำเสียโรงงานอุตสาหกรรมนั้นเป็นการกระทำละเมิดที่กำหนดใน

⁴⁵ มาตรา 79 ของ ส.ป.ป.ลาว (ฉบับปรับปรุง) ประกาศใช้วันที่ 17 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2004

⁴⁶ มาตรา 1 อยู่ ส.ป.ป.ลาว มีแต่ศาลเท่านั้นมีสิทธิอำนาจในการพิพากษาคดีโดยปฏิบัติตามกฎหมาย กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนแห่ง ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ.2003

มาตรา 3 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา⁴⁷ ความเสียหายตามมาตรา นี้ คือค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายต้องเสียไปเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนเสียชีวิต ที่มีค่าใช้จ่ายเวลารักษาพยาบาลและค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์จากการทำมาหาได้ ค่าเสียหายดังกล่าวต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้มีค่าใช้จ่ายก่อนเสียชีวิต เพราะศาลจะพิจารณาการชดเชยแก่ผู้เสียหายตามความเป็นจริง ค่าใช้จ่ายจะต้องอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานที่นำมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นและความเสียหายนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ต้องมีลักษณะแน่นอน หมายถึงว่าได้เกิดขึ้นแล้วหรือแน่นอนจะเกิดขึ้นในอนาคต นอกนี้ความเสียหายที่ก่อขึ้นต้องเป็นความเสียหายโดยตรง หมายความว่า เป็นผลสะท้อนโดยตรงของการกระทำผิด ความเสียหายที่ได้ก่อขึ้นนั้น ยังต้องเป็นการละเมิดผลประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลอื่นอีกด้วย

ในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานนั้น อาการของผู้เสียหายที่ได้รับเชื้อโรคเข้าไปในร่างกายและอาการเจ็บป่วยของผู้เสียหายยังไม่ปรากฏขึ้น ไม่สามารถพิสูจน์หรือรักษาได้ในระยะเวลาที่จำกัด ซึ่งยากต่อการพิจารณาถึงเรื่องของการทดแทนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในอนาคตได้

4.2.2 การกำหนดค่าเสียหายจากการขาดความสามารถในอนาคต

ความเสียหายในอนาคต หมายถึง ความสามารถซึ่งโดยคนปกติทั่วไปจะต้องมีอยู่และใช้ความสามารถนั้นประกอบการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพของตน แม้ว่าในปัจจุบันยังมีได้ประกอบการทำงานก็ตาม แต่ถูกกระทำละเมิดจนร่างกายผิดปกติ ย่อมหมายถึงสูญเสียความสามารถที่จะประกอบการทำงาน

มาตรา 2 ลักษณะของความเสียหายที่เนื่องมาจากการกระทำของบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้น ต้องมีลักษณะที่แน่นอน หมายถึงว่าได้เกิดขึ้นแล้ว หรือแน่นอนจะเกิดขึ้นในอนาคต นอกนี้ความเสียหายที่ก่อขึ้นต้องเป็นความเสียหายโดยตรง หมายความว่า เป็นผลสะท้อนโดยตรง ของการกระทำผิด ความเสียหายที่ได้ก่อขึ้นนั้น ยังต้องเป็นการละเมิดผลประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลอื่นอีกด้วย

ความเสียหายในอนาคตนั้นทำให้เกิดความรำคาญหรือความรำคาญทางละเมิดได้ ถ้าหากว่าความเสียหายในอนาคตเป็นสิ่งที่แน่นอน เช่น หากชายผู้หนึ่งที่เป็นผู้หารายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้รับความเสียหายจนถึงขั้นเสียชีวิต เพราะได้รับสารเคมีที่เป็นพิษจากน้ำเสียของโรงงาน มารดาของชายผู้นั้นจึงฟ้องร้องผู้ก่อความเสียหายให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันจะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะ

⁴⁷ มาตรา 3 กำหนดว่า “ ความเสียหายอาจขึ้นแก่ชีวิต สุขภาพ ทรัพย์สินหรือ จิตใจของบุคคลอื่น ”

ต่อไปในภายหน้าลูกชายของตนยังจะได้ช่วยเหลือตน กรณีนี้เห็นได้ว่าเป็นความเสียหายในอนาคตที่แน่นอนย่อมฟ้องร้องทางละเมิดได้ การเสียความสามารถประกอบการงานในอนาคตสามารถเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายได้ หากเป็นที่อันแน่นอนแล้วว่าจะเกิดขึ้น หรือค่าเสียหายในกรณีที่เกี่ยวกับความสามารถประกอบการงาน กฎหมายให้เรียกร้องได้ถึงผลแห่งความเสียหายในอนาคตด้วย ทั้งนี้เพราะการสูญเสียความสามารถในการประกอบการงานโดยสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วนนั้น ย่อมส่งผลให้ผู้เสียหายขาดประโยชน์อันหนึ่งอันใดที่ได้จากการประกอบการงานในปัจจุบันและในอนาคต การกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลจะใช้ดุลยพินิจโดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายได้และอายุของผู้เสียหายเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา⁴⁸

4.2.3 กรณีผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต

การชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่เสียชีวิตนั้น กำหนดในมาตรา 3 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ที่ว่า บุคคลใดหากได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต มีสิทธิฟ้องเอาค่าสินไหมทดแทนตามมาตรานี้ได้ โดยศาลพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นแล้วแต่กรณี หากเสียชีวิตโดยทันทีจะมีการชดเชยตั้งแต่ค่าเสียหายที่ไม่สามารถคิดเป็นตัวเงินได้ ความเสียหายในกรณีดังกล่าวจะต้องมีการจ่ายค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพราะว่าการทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตนั้น ชีวิตของบุคคลคือสิ่งที่สูญเสียไป การที่เราจะทำให้ชีวิตที่สูญเสียไปกลับคืนมาคงไม่มีทางที่จะกระทำได้อีก ฉะนั้นการเยียวยาขึ้นที่จะสามารถพอกระทำได้ ก็คือการชดเชยด้วยเงิน ที่จะช่วยให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายมีความพึงพอใจในระดับหนึ่งต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนในกรณีที่ผู้เสียหายไม่เสียชีวิตโดยทันทีนั้น ค่าสินไหมทดแทนอาจจะประกอบด้วย ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายที่ขาดประโยชน์จากการทำมาหาได้ในขณะที่ทำการรักษาพยาบาลอยู่และรายได้ที่ควรจะได้รับในอนาคต

4.2.4 ค่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย

ในกรณีที่ทำให้ผู้เสียหายเสียชีวิตและหากการเสียชีวิตนั้นทำให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องขาดไร้อุปการะ ตามกฎหมายบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าขาดไร้อุปการะได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะพิจารณาถึงความเหมาะสมตามความเป็นจริงของค่าเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น มาตรา 6 ของกฎหมายมูลมรดกและพื้นฐานของการสืบทอดมรดก บัญญัติไว้ว่า บุตรที่เป็นผู้เยาว์ย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าขาดไร้อุปการะจากบุคคลที่ทำให้บิดา มารดาของตนเสียชีวิตและหากมิได้ก่อให้เกิดการเสียชีวิตทันที เช่น มีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยก่อนตาย ค่าสินไหมทดแทน

⁴⁸ มาตรา 2 ลักษณะของความเสียหาย กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ประกาศใช้ วันที่ 24 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1990

ย่อมรวมถึงค่ารักษาพยาบาลและค่าขาดประโยชน์ที่ไม่สามารถทำงานในระหว่างนี้ด้วย ผู้สืบทอดมรดกมี ลูก

(ลูก ลูกบุญธรรม ลูกน้ำ) สามีหรือภรรยาของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าหากว่าเจ้ามรดกไม่มีลูก ไม่มีสามี หรือภรยานั้น ญาติของเจ้ามรดกก็จะมีสิทธิสืบทอดมรดกตามลำดับชั้น ดังนี้

- (1) ญาติตามสายเลือด : พ่อ แม่ หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ ทวด
- (2) ญาติใกล้ชิด : พี่ชาย พี่สาว น้อง ป้า ลุง น้ำ ออา หรือ หลาน
- (3) รัฐ หรือ นิติบุคคล หรือ บุคคลอื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้

ในการแบ่งมรดกนั้น ถ้าว่าใครเป็นญาติใกล้ชิดกับเจ้ามรดกนั้น จะเป็นผู้ได้รับพิจารณาก่อน ส่วนบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับต่อไปนั้น จะได้รับการพิจารณาถัดต่อเมื่อหากไม่มีญาติใกล้ชิดของเจ้ามรดกเท่านั้น⁴⁹

4.2.5 ความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สิน

4.2.5.1 ความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินส่วนบุคคล

หากเป็นกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินบุคคล ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินที่ผู้เสียหายต้องเสียไปจากถูกละเมิด หรืออาจจะชดใช้ตามราคาของทรัพย์สินที่ได้รับ ความเสียหาย ในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าว บนพื้นฐานของหลักการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิด ตามมาตรา 1 ของกฎหมายว่าข้อผูกพันนอกสัญญา โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยา ศาลจะเป็นผู้พิจารณาเกี่ยวกับการทดแทนค่าเสียหาย ศาลเป็นผู้กำหนดจากพฤติการณ์ ความเสียหายและผลของความเสียหาย ซึ่งหมายความว่า ค่าเสียหายจะมากหรือน้อยเพียงใดเป็นอำนาจของศาลในการพิจารณา เช่น คำตัดสินของศาลชั้นต้นนครหลวงเวียงจันทน์ เลขที่ 01 / ศาลประชาชนชั้นต้น คดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ศาลได้วินิจฉัยว่า จำเลยได้สร้างโรงงานซักรีดขึ้นในที่ดินของตน แต่น้ำเสียที่ปล่อยออกจากโรงงานนั้นได้ทำลายต้นไม้ของโจทก์จนได้รับความเสียหาย เมื่อพิจารณาแล้ว ศาลเห็นว่า จำเลยได้ก่อความเสียหายจริงให้แก่โจทก์ จึงตัดสินให้จำเลยต้องทดแทนค่าเสียหายให้แก่โจทก์ ตามมาตรา 1 ของกฎหมาย ว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา⁵⁰

⁴⁹ มาตรา 6 ผู้สืบทอดมรดก กฎหมายว่าด้วยมรดกและพื้นฐานของการสืบทอดมรดก มรดก ประกาศใช้ วันที่ 27 มิถุนายน ปี ค.ศ.1990

⁵⁰ คำพิพากษาของศาลชั้นต้น นครหลวงเวียงจันทน์ เลขที่ 01/ ข ต ปี ค.ศ.2003

4.2.5.2 ความเสียหายที่เกิดต่อสาธารณสมบัติ

สาธารณสมบัติ หมายถึง “ ทรัพย์สินที่เป็นของรัฐบาล “ ซึ่งเป็นของหน่วยงานราชการของรัฐ ที่อำนาจในการควบคุมตามกฎหมาย หากเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของรัฐ หน่วยงานราชการของรัฐ ซึ่งได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ฯลฯ ก็มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดี เรียกร้องเอาค่าเสียหายจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายได้

สำหรับกรณีความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือทำให้สูญเสียนั้น ลักษณะของความผิด ย่อมมีขึ้นหากว่าความเสียหายเกิดต่อทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ โดยไม่คำนึงว่าต้นเหตุแห่งความเสียหายจะเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือเกิดจากการกระทำใด กฎหมายดังกล่าวมองว่า รัฐเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณสมบัติ รัฐสามารถฟ้องร้องได้ทั้งทางแพ่งและอาญา เช่น

มาตรา 139 ของกฎหมายอาญา การทำลายป่าไม้ บุคคลใดหากตัดไม้ ถางป่าโดยผิดต่อระเบียบการเกี่ยวกับการคุ้มครองป่าไม้เผาหรือทำลายด้วยวิธีการอื่นใดจะถูกลงโทษ 3 เดือน ถึง 1 ปี และถูกปรับตามระเบียบการของป่าไม้ ในกรณีที่มีความเสียหายเป็นจำนวนมากจะถูกลงโทษ 1 ปี ถึง 5 ปี และถูกปรับตามระเบียบการของป่าไม้ และมาตรา 140 ของกฎหมายอาญา ที่บัญญัติไว้ว่า ให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐ ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพย์สินและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน⁵¹ และรับผิดชอบทางแพ่งตามมาตรา 1 ของกฎหมายข้อผูกพันนอกสัญญา ผู้ก่อความเสียหายมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของสาธารณสมบัติที่ถูกทำลายสูญหายหรือเสียหายไปนั้น

4.3 การรื้อฟื้นคดี⁵²

การขอการรื้อฟื้นคดี หากคู่ความคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเห็นว่าตนมิได้รับความเป็นธรรมจากการพิจารณาหรือไม่สมเหตุสมผลที่เกิดจากการกระทำละเมิดของผู้ก่อความเสียหาย

⁵¹ กฎหมายอาญา (ฉบับปรับปรุง) ประกาศใช้วันที่ 9 พฤศจิกายน ปี ค.ศ 2005

⁵² การรื้อฟื้นคดีในภาษาลาว มีความหมายตรงกับคำว่า การสงวนสิทธิที่จะขอแก้ไขคำพิพากษาของศาล ในภาษาไทย

มีสิทธิฟ้องร้องให้ศาลพิจารณาคำขออีกครั้ง บัญญัติโดย กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีความแพ่ง มาตรา 116 มูลเหตุที่ทำให้มีการรื้อฟื้นคดีในกรณีที่ได้พบเห็นข้อมูลหรือหลักฐานใหม่ ดังนี้

(1) พยานในคดีให้การเท็จ หรือผู้เชี่ยวชาญให้การเท็จ การแปลภาษาหรือการใช้หลักฐานปลอม ซึ่งเป็นเหตุให้ตัดสินผิดพลาด

(2) ผู้พิพากษาหรืออัยการประชาชน ไม่มีความยุติธรรมในการพิจารณาซึ่งเป็นเหตุให้ตัดสินผิดพลาด

(3) พบข้อมูลหรือหลักฐานใหม่เกี่ยวกับคดีที่ยังไม่ได้นำมาพิจารณาในคดีนั้นและผู้ขอ รื้อฟื้นคดีนั้น ไม่สามารถรู้ได้เกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับหลักฐานใหม่ในเวลาตัดสินคดีนั้น

(4) มีเหตุการณ์อื่นที่บ่งบอกถึงข้อมูลและหลักฐานใหม่ซึ่งศาลไม่รู้ในเวลาลงคำตัดสิน หรือคำพิพากษา⁵³

มาตรา 117 คู่ความหรือบุคคลที่สาม มีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีในกรณีที่ได้พบข้อมูลหรือ หลักฐานใหม่ต่ออัยการประชาชนสูงสุดภายในกำหนด 1 ปี นับตั้งแต่มีคำตัดสินของศาลถึงที่สุด⁵⁴ การกำหนดเวลาในการขอรื้อฟื้นคดีตามมาตรานี้ เป็นการกำหนดเวลาที่ทั่วไปของกระทำละเมิด

แต่ในกรณีความเสียหายที่เกิดจากคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งบางลักษณะที่ผู้เสียหายไม่ สามารถรับรู้ถึงความเสียหายที่ตนได้รับในระยะเวลา 1 ปี ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ความเสียหายที่เกิดจากมลพิษทางน้ำที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งจะทราบได้ก็ต่อเมื่อปรากฏ อาการออกมาและได้รับการตรวจพิสูจน์จากแพทย์ ซึ่งอาจจะใช้เวลานานกว่า 1 ปี ก็ได้ ดังนั้นใน กรณีคดีสิ่งแวดล้อม ควรจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการรื้อฟื้นให้มากกว่าคดีละเมิดทั่วไป

4.4 อายุความในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย

อายุความ หมายถึง กำหนดระยะเวลา ให้มีสิทธิเรียกร้องได้ต่อศาล ถ้าไม่สามารถ บังคับได้ภายในกำหนดเวลาย่อมเสียสิทธิในการฟ้องร้อง แต่ใน ส.ป.ป.ลาว กฎหมายเกี่ยวกับคดี ละเมิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงยังไม่มีกำหนดอายุความไว้

⁵³ มาตรา 116 เหตุที่ทำให้มีการรื้อฟื้นคดีในกรณีที่ได้พบเห็นข้อมูลหรือหลักฐานใหม่ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของ ส.ป.ป.ลาว (ฉบับปรับปรุง) ปี ค.ศ. 2004

⁵⁴ มาตรา 117 คู่ความหรือบุคคลที่สามมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีในกรณีที่ได้พบข้อมูลหรือ หลักฐานใหม่ต่ออัยการประชาชนสูงสุดภายในกำหนดหนึ่งปี นับแต่คำตัดสินของ ศาลถึงที่สุด กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของ ส.ป.ป.ลาว (ฉบับปรับปรุง) ปี ค.ศ. 2004

จึงต้องให้การอ้างอิงจากกฎหมายอื่น เช่น มาตรา 26 ของกฎหมายอาญา ได้มีการกำหนดอายุความในการฟ้องร้องคดีทางอาญาไว้ 1 ปีสำหรับการกระทำความผิดในสถานเบา อายุความ 7 ปีสำหรับการกระทำความผิดในสถานปานกลาง อายุความ 15 ปีสำหรับการกระทำความผิดในสถานหนัก ซึ่งขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและดุลยพินิจของศาล

4.5 กำหนดเวลาในการชดใช้ทดแทนค่าเสียหาย

การกำหนดเวลาของการชดใช้ค่าเสียหาย หมายถึง กำหนดเวลาที่ผู้ก่อความเสียหาย หรือผู้รับผิดชอบจะชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย หลังจากที่ศาลได้พิพากษาจนถึงที่สุดแล้ว

มาตรา 25 ของกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีการเรียกคู่ความภายในกำหนด 10 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับคำตัดสินของศาลถึงที่สุดเป็นต้นไปและสร้างเงื่อนไขต่างๆเพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติตามคำตัดสินของศาล ต้องเรียกคู่ความในคดีเข้ามาเพื่อแจ้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำตัดสินของศาลให้ทราบ พร้อมกันนั้นก็แนะนำให้ปฏิบัติภายในกำหนด 30 วัน

ในการกำหนดเวลาดังกล่าว เจ้าพนักงานจัดตั้งปฏิบัติคำตัดสินของศาล (เจ้าหน้าที่บังคับคดี) ต้องติดตามคำตัดสินของศาล การปฏิบัติตามคำตัดสินของศาลของผู้ถูกปฏิบัติ (ผู้แพ้อคดี) ถ้าหากเห็นว่ามีความจำเป็น เช่น ผู้ถูกปฏิบัติคำตัดสินของศาล มีเจตนาหลบหนี ไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินของศาลนั้น ก็สามารถขึ้นบัญชีทรัพย์สินของผู้เกี่ยวข้องที่ศาลยังไม่ได้ออกคำสั่งอายัด หรือยึดทรัพย์ แล้วเสนอให้หน่วยงานจัดตั้งปฏิบัติคำตัดสินของศาล ออกคำสั่ง อายัด หรือยึดทรัพย์ก็ได้⁵⁵

5 . การบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขมลพิษทางน้ำ

กฎหมายในการควบคุมมลพิษทางน้ำจากโรงงานอุตสาหกรรม แม้ว่าจะมีอยู่หลายฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่มีข้อความเกี่ยวกับมาตรการสั่งการและการควบคุม แต่ยังไม่ได้นำมาใช้อย่างจริงจัง อันเนื่องมาจากปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมยังมีน้อยมาก แม้ว่าจะมีปัญหาเกิดขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อย ซึ่งสามารถตกลงไกล่เกลี่ยกันโดยองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ก่อนที่จะนำมาขึ้นสู่กระบวนการทางศาล

⁵⁵ มาตรา 25 กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งปฏิบัติคำตัดสินของศาล ปี ค.ศ.2004 (การจัดตั้งปฏิบัติคำตัดสินของศาล หมายถึง การบังคับคดีของไทย)

ผู้เขียนคิดว่า ถ้ามีผลกระทบอย่างรุนแรงเกิดขึ้นในอนาคตและไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการควบคุมและแก้ไขโดยกฎหมายต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.1 การบังคับใช้กฎหมายอาญา

แม้ว่าจะมีบทลงโทษทางอาญาทั้งการปรับและการจำคุกแต่อาจจะไม่สามารถที่จะบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมอาจจะเป็นปัญหาที่ยากต่อพิสูจน์ความเสียหาย เนื่องจากต้องใช้เวลาอันยาวนาน ต้องใช้อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ต้องใช้บุคลากรที่ชำนาญ⁵⁶ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังขาดแคลนอย่างมากใน ส.ป.ป.ลาว

5.2 การบังคับใช้มาตรการทางแพ่ง

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมหรือประชาชนทั่วไป จำเป็นจะต้องมีผู้รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายหรือค่าทดแทน แม้ว่าผู้ได้รับความเสียหายสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบทางแพ่งได้⁵⁷ การพิจารณาความแพ่ง ได้กำหนดให้พลเมืองลาวทุกคนมีสิทธิในการฟ้องร้องคดีต่อศาลตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายก็ตาม แต่ก็พบปัญหาหลายอย่างหลายประการ เช่น

ก. ปัญหาการใช้สิทธิทางศาล เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีอาจมีระยะเวลานานกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งอาจทำให้การเยียวยาความเสียหายไม่สามารถกระทำได้ทันท่วงที ทั้งอาจส่งผลเสียหายรุนแรงมากขึ้นหรือยากแก่การแก้ไขฟื้นฟูความเสียหายได้

ข. ปัญหาข้อจำกัดในการพิสูจน์ความเสียหาย กล่าวคือ แม้ว่ารัฐจะได้กำหนดบังคับใช้มาตรการทางแพ่งในกฎหมายสิ่งแวดล้อม กรณีผู้เสียหายต้องการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย โดยอาศัยมาตรา 1 ของกฎหมายข้อผูกพันนอกสัญญา ผู้เสียหายหรือโจทก์ต้องมีหน้าที่ในการค้นหา

⁵⁶ บทสัมภาษณ์ เกิด เกิดดีศักดิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม วันที่ 10 ตุลาคม ปี ค.ศ. 2007 ณ กระทรวงยุติธรรม

⁵⁷ มาตรา 3 สิทธิในการฟ้องร้อง และ การร้องขอต่อศาล บุคคล นิติบุคคล หรือ ธุรกิจใดหนึ่ง มีสิทธิฟ้องร้องต่อศาล ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนที่ถูกละเมิด หรือ โต้แย้งจากบุคคลอื่นๆ

ข้อมูล หลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้รับความเสียหายจริง ซึ่งผู้เสียหาย ต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายด้วยตัวเอง⁵⁸ เช่น การหาข้อมูลหลักฐาน ค่าธรรมเนียมศาล เป็นต้น

ผู้เขียนยังมีความเห็นว่า ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมผลการกระทำที่ละเมิดของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะประสบกับปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น

5.2.1 การพิสูจน์การกระทำของผู้ก่อความเสียหาย

ในการหาหลักฐานและพยานต่างๆเพื่อนำมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นและพิจารณาให้โทษที่ชดเชยนั้นคงจะเป็นเรื่องที่มีปัญหาทางด้านเทคโนโลยี เพราะยังไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยเพียงพอ และต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านบุคลากรที่ยังไม่มีผู้ชำนาญอย่างพอเพียง โดยเฉพาะการกระทำผิดในคดีสิ่งแวดล้อม โทษก็ต้องประสบกับความยุ่งยากในการพิสูจน์ เช่น ทางด้านกฎหมาย ต้องพิจารณาว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือด้วยความประมาทเลินเล่อ ซึ่งมีบทลงโทษที่แตกต่างกันอย่างมาก⁵⁹

5.2.2 ความไม่ชัดเจนของกฎหมาย

กฎหมายที่มีเจตนารมณ์ควบคุมมลพิษทางน้ำที่เกิดจากแหล่งกำเนิดโดยตรงนั้น ส.ป.ป.ลาว ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่กล่าวถึงโดยตรงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ แต่เป็นการนำเอาบทบัญญัติในกฎหมาย ว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา(ละเมิด) มาตรา 1⁶⁰ มาใช้บังคับ ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกับความผิด ในมาตรานี้ไม่ได้มีข้อความที่กล่าวถึงความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงการกล่าวถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลที่สร้างความเสียหายนั้นที่อาจเกิดขึ้นแก่ ชีวิต สุขภาพ ทรัพย์สินหรือทางด้านจิตใจบุคคลอื่นๆเท่านั้น

⁵⁸ บทสัมภาษณ์ จันทะลี ดวงวิไล รองประธานศาลประชาชน นครหลวงเวียงจันทน์ รับผิดชอบคดีแพ่ง วันที่ 17 กันยายน ปี ค.ศ.2007

⁵⁹ มาตรา 6 นियามการกระทำความผิด

ทุกการกระทำ หรือ การเมินเฉยที่เป็นอันตรายต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ หรือ สังคม ของ ส.ป.ป.ลาว ต่อกรรมสิทธิ์ของรัฐ ของส่วนรวม และบุคคล ชีวิตสุขภาพ สิทธิ เสรีภาพของ พลเมือง ความสงบสุขของชาติ และความเรียบร้อยของสังคม ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นๆของ ส.ป.ป.ลาว ที่ได้กำหนดโทษทางอาญาจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดทาง อาญา กฎหมายอาญา (ฉบับปรับปรุง) ประกาศใช้วันที่ 9 พฤศจิกายน ปี ค.ศ 2005

⁶⁰ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา ประกาศใช้ วันที่ 24 ธันวาคม ปี ค.ศ.1990

5.2.3 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

การเป็นโจทก์ฟ้องร้องทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น สิ่งสำคัญคือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เพราะว่าประชาชนที่ได้รับความเสียหายส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ซึ่งมีฐานะยากจน แม้กฎหมายจะมีการกำหนดบทลงโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดเอาไว้ก็ตาม แต่ก็มีปัญหาข้อขัดข้องทางด้านภาระการพิสูจน์ข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะโดยปกติแล้วก่อนที่ศาลจะตัดสินให้จำเลยมีความผิดและต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ผู้ได้รับความเสียหายนั้น โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า การกระทำของจำเลยมีความสัมพันธ์กับผลความเสียหายที่โจทก์ได้รับ⁶¹

เช่น จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า การที่โจทก์ได้รับความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของจำเลยนั้น เป็นเพราะน้ำในแม่น้ำดังกล่าวมีสารพิษที่ถูกปล่อยออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมของจำเลย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับชาวบ้านทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงบประมาณค่าใช้จ่ายหรือในเรื่องของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการพิสูจน์

5.2.4 การฟ้องเรียกค่าเสียหาย

กฎหมายที่เกี่ยวกับการละเมิด มีวัตถุประสงค์ที่จะเยียวยาให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายไม่ว่าถึงแก่ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือด้วยความประมาทเลินเล่อก็ตาม การพิจารณาค่าเสียหายเพื่อทำให้สิ่งที่สูญเสียไปนั้นกลับคืนสู่สภาพเดิมตามการเรียกร้องของผู้เสียหายจนมีความพึงพอใจนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะ

⁶¹ มาตรา 20 พันธในการเสนอและการประกอบหลักฐานของคู่ความคู่ความมีพันธในการเสนอและการประกอบหลักฐานในคดี “ โจทก์ มีพันธะเสนอหลักฐานทุกอย่าง ที่เป็นหลักฐานให้แก่การฟ้องร้องของตน จำเลย มีพันธะเสนอหลักฐานทุกอย่าง ที่เป็นหลักฐาน ที่เป็นพื้นฐานในการแก้ฟ้องหรือแย้งฟ้องของตน ”

ก่อนที่ศาลจะรับคำฟ้องร้องมาพิจารณานั้นศาลจะตรวจตราว่าโจทก์ มีหลักฐานครบถ้วนหรือไม่ ถ้าไม่มีศาลจะแนะนำให้โจทก์ขอหาหลักฐานมาประกอบถ้าหากหลักฐานไม่ครบหรือไม่มีศาลก็จะยกฟ้อง

ถ้าหากหลักฐานที่โจทก์หรือจำเลย นำมาเสนอนั้นหากไม่ครบศาลก็จะแนะนำให้คู่ความหาหลักฐานเพิ่มอีก หรือ ศาลอาจจะลงหาหลักฐานด้วยตนเองหรือตามการเสนอของคู่ความก็ได้ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ประกาศใช้วันที่ วันที่ 17 พฤษภาคม ปี ค.ศ 2004

ความเสียหายเหล่านี้ไม่สามารถตีมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินได้อย่างเหมาะสม⁶² จึงน่าจะกลายเป็นปัญหาของศาลอีกประการหนึ่ง เช่น ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต ขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู เสียหายแก่ร่างกาย หรือสูญอนามัย เป็นต้น

⁶² มาตรา 3 สิทธิในการร้องฟ้องและการร้องขอต่อศาล บุคคล นิติบุคคล หรือ วิชาทกิจใดหนึ่งมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาล ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนที่ถูกละเมิดหรือถูกโต้แย้งจากบุคคล กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ประกาศใช้วันที่ วันที่ 17 พฤษภาคม ปี ค.ศ 2004